

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

Факультет
соціології

«31» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРНІ ІНСТИТУТИ ТА КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА

для студентів

галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
спеціальність	028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»
освітній рівень	бакалавр
освітня програма	Комунікації та управління культурними індустріями (з обов'язковим вивчення двох іноземних мов)
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	II
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: Коробко Маргарита Ігорівна, к.ф.н., асистент кафедри етики, естетики та культурології

Пролонговано: на 20²⁴/₂₀²⁵ н.р. Чорвинець (Чорвинець) «31» 08 20²⁴ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Маслікова Ірина Ігорівна, д.ф.н., доцент, завідувач кафедри етики, естетики та культурології

Викладач: Коробко Маргарита Ігорівна, к.ф.н., асистент кафедри етики, естетики та культурології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етики, естетики та культурології

 (Ірина МАСЛІКОВА)

Протокол № 1 від «30» 08 2023р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол № 2 від «30» 08 2023р.

Голова науково-методичної комісії Ірина МАСЛІКОВА

Погоджено з науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол № 10 від «31» серпня 2023р.

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни - забезпечення стійкої системи знань про специфіку державного управління у сфері культури та функціонування культурних інститутів як основних суб'єктів соціокультурної діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. **Знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу; основні здобутки матеріальної та духовної культури; загальні засади історії становлення та розвитку мистецтва, особливостей функціонування в системі культури певної історичної епохи.
2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію (наприклад, щодо феноменів та явищ культури, культурних процесів та подій); застосовувати основні терміни, категорії і класифікації в аналізі соціально-культурних явищ та процесів; пояснювати сутність феномену культури, її ролі у людському житті;
3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно політичних, економічних, культурно-мистецьких подій та явищ; використання іншомовних фахових культурологічних інформаційних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «*Культурні інститути та культурна політика*» знайомить студентів із історичним процесом становлення й розвитку культурних інститутів до сучасних організаційно-правових форм та з участю держави в їх функціонуванні. З'ясовуються поняття та сутність діяльності у сфері культури, соціального та культурного інституту, культурної політики. Виявляються основні тенденції дослідження культурних інститутів та культурної політики у річці прикладної культурології, філософії, соціології, економічної теорії. Розглядаються види та функції, організаційно-правові форми культурних інститутів. Визначається мета, завдання, основні напрями, інструменти та моделі культурної політики. Особлива увага приділяється порівняльному аналізу національних культурних політик та загальним принципам, пріоритетам, поточним проблемам культурної політики України. Досліджується й аналізується законодавчо-нормативна база діяльності сучасних культурних інститутів в Україні. Послідовно розглядається специфіка історичного становлення та функціонування релігійних, акумуляційних, мистецьких, дозвілєвих, освітніх культурних інститутів. Аналізується поточний стан цих культурних інститутів та інструменти культурної політики, які здатні змінити їх в напрямі ефективнішого та продуктивнішого функціонування.

4. Завдання (навчальні цілі): надати студентам цілісну систему знань про сучасні інституціоналізовані види діяльності у сфері культури. Ознайомлення із теорією дослідження культурних інститутів та особливостями їх становлення і функціонування, а також із практикою реалізації культурної політики як в зарубіжних країнах, так і в Україні, дозволить сформувати у студентів навички аналізу поточної ситуації у сфері вітчизняної культури.

Це спрямовано на формування наступних **компетентностей:**

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК22. Вміння використовувати адекватний професійний інструментарій для розробки та оперативного управління соціокультурними проектами.

ФК27. Здатність дотримуватися норм професійної етики в процесі вирішення соціальних, культурних, економічних питань.

ФК34. Здатність створювати соціокультурні послуги.

ФК35. Здатність аналізувати прояви соціокультурного розмаїття суспільства, причини і наслідки соціальних явищ та процесів.

ФК40. Комплексне бачення соціокультурних процесів та явищ, ціннісних та соціогрупових особливостей соціальних спільног.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	головні тенденції дослідження культурних інститутів та культурної політики в прикладній культурології, філософії, соціології, економічній теорії	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.2	основи законодавства України у сфері культури та її організаційну структуру управління	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження іспит	10
1.3	загальні принципи, пріоритети, напрями, інструменти та моделі національних культурних політик (Україна, США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Японія, країни Східної Європи).	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.4	особливості функціонування сучасних культурних інститутів та тенденції державної політики в цій галузі (музеї, бібліотеки, творчі об'єднання, галереї, заклади клубного типу)	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	10
	Вміти:			
2.1	Аналізувати та коментувати спеціалізовану літературу із досліджень культурних інститутів, аналітичну матеріали щодо культурної політики, законодавчо-нормативні документи, що регулюють діяльність у сфері культури в Україні	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, письмова контрольна робота, іспит	10
2.2	виявляти основні проблеми функціонування культурних інститутів та державного управління ними в Україні, оцінювати стан, тенденції та перспективи розвитку сфери культури	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, іспит	15
2.3	здійснювати дослідження історичного становлення та розвитку різних видів культурних інститутів	Лекції, семінари, самостійна робота	Презентація самостійного дослідження, іспит	10
2.4	збирати, систематизувати та презентувати інформацію про оригінальний та креативний досвід функціонування сучасних культурних інститутів	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	10
	комунікація:			
3.1	презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
3.2	вести полеміку стосовно питань організації та здійснення основних напрямів діяльності культурних інститутів, а також реалізації культурної політики в Україні на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом культурології.	Семінари	Дискусії	5
	автономність та відповідальність:			

4.1	нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість проведених досліджень культурної політики різних країн	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
-----	--	-----------------------------	---	---

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1
	Програмні результати навчання										
ПРН 4. Здійснювати практичну діяльність відповідно до чинного законодавства.	+	+			+				+		
ПРН 5. Оцінювати специфіку застосування принципів управління в соціокультурному менеджменті.		+	+	+	+		+	+			
ПРН 8. Визначати соціокультурний потенціал різних стейкхолдерів культурного життя.	+	+	+	+	+		+	+			+
ПРН 9. Оцінювати сучасну соціокультурну ситуацію.		+	+			+		+		+	+
ПРН 10. Вивчати, узагальнювати та адаптовувати найкращий досвід соціокультурної розбудови.				+			+	+			
ПРН 17. Формувати професійні мережі, адвокації та любіювати інтереси проекту/сектора (галузі).									+	+	
ПРН 22. Прогнозувати тенденції розвитку організаційних структур в умовах суспільних змін та глобальних трансформацій.		+	+			+			+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання (знання 1.1 – 1.4), що складає 40% від загальної оцінки та оцінювання практичної підготовки – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1), що складає 60% загальної оцінки.

- семестрове оцінювання:

1. Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 – 27 / 45 балів
2. Самостійна робота №1 (дослідження проблем культурної політики в Україні): РН 1.2, 2.1, 3.1, 4.1 – 12 / 20 балів
Самостійна робота №2 (дослідження конкретного культурного інституту (за вибором студента) та участі держави в його управлінні): РН 1.4, 2.2, 3.1, 4.1 – 12 / 20 балів
3. Контрольна робота: РН – 1.1, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4 - 9 / 15 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) самостійну роботу №1, 2 (дослідження проблем культурної політики, дослідження культурного інституту), 3) контрольну роботу, з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$
- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4. 2.1, 2.2, 2.3, – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 2, 4-11 впродовж семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«3» x 9 = 27	«5» x 9 = 45
Самостійна робота	До теми 5: Підготовка та презентація дослідження проблем культурної політики в Україні на базі аналітичних оглядів проекту «Культура 2025» (Додаток самостійної роботи студента) кінець жовтня	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
	До тем 7-11: Підготовка дослідження конкретного культурного інституту (за вибором студента) та участі держави в його управлінні (Додаток самостійної роботи студента) кінець листопаду	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Контрольна робота	До тем 1-6	«9» x 1 = 9	«15» x 1 = 15
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у відповіді суттєві неточності

2 бали - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (дослідження проблем культурної політики в Україні, дослідження культурного інституту):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

15-12 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

11-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань. Робота містить суттєві помилки у вирішенні поставлених завдань.

3. Контрольна робота:

15-13 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

12-10 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

9-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі.

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність

письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
<i>Частина 1. Поняття та сутність культурних інститутів</i>				
1	Тема 1. Предмет та завдання дисципліни «Культурні інститути та культурна політика»	2		1
2	Тема 2. Поняття та сутність діяльності у сфері культури. Закон України «Про культуру»	2	4	5
3	Тема 3. Поняття та сутність культурного інституту	4		2
4	Тема 4. Поняття та сутність культурної політики. Нормативно-правові засади культурної політики в Україні	4	4	6
5	Тема 5. Культурна політика України. Проблеми культурної політики в Україні.	4	2	14
6	Тема 6. Національні культурні політики: зарубіжний досвід		6	8
	<i>Контрольна робота</i>	2		
<i>Частина 2. Становлення та розвиток культурних інститутів та участь держави в їх управлінні</i>				
7	Тема 7. Релігійні культурні інститути: історія та сучасність	2	2	2
8	Тема 8. Акумуляційні культурні інститути: музеї, музейна справа та музейна політика	4	4	4
9	Тема 9. Акумуляційні культурні інститути: бібліотеки та державна політика в галузі бібліотечної справи	2	4	4
10	Тема 10. Мистецькі культурні інститути: творчі об'єднання та художня політика	2	2	2
11	Тема 11. Мистецькі культурні інститути: галереї та арт-бізнес	2	2	2
12	Тема 12. Дослідження культурного інституту та участі держави в його управлінні			10
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг *120 год.*, в тому числі:

Лекцій – *30 год.*

Семінари – *30 год.*

Самостійна робота – *60 год.*

9. Рекомендовані джерела:

Основна: (Базова)

1. Богуцький Ю.П. Українська культура в європейському контексті / За ред. Ю.П. Богуцького. К.: Знання, 2007.
2. Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів / кол. авторів: кер. [Безгін О. І., Бернадська А. С., Кочарян І. С., Успенська О. Ю.]. К.: Інститут культурології НАМ України, 2013.
3. Citizenship and Cultural Policy edited by Denise Meredyth and Jeffrey Minson. London: SAGE Publications, 2001
4. Bennett T. Differing diversities transversal study on the theme of cultural policy and cultural diversity. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001
5. Mulcahy K. Public Culture, Cultural Identity, Cultural Policy New York: Palgrave Macmillan, 2017
6. Fleury L. Sociology of culture and cultural practices: the transformative power of institutions New York: Lexington Books, 2014

7. The cultural studies reader / edited by Simon During. 2nd ed. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2001.
8. Labadi S. UNESCO. cultural heritage, and outstanding universal value: value-based analyses of the World Heritage and Intangible Cultural Heritage Conventions New York: AltaMira Press, 2013.

Додаткова:

1. Гілен П. Інституційна уява: інституціоналізація сучасного мистецтва (мінус «сучасного») // Гілен П. Переформатування спільного міста. На перетині мистецтва, політики й громадського життя. Х.: IST Publishing, 2019. С. 57-82.
2. Гриценко О. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі URL: http://www.culturalstudies.in.ua/knigi_1.php
3. Діяльність будинків культури по задоволенню потреб територіальних громад: звіт за результатами дослідження. – Кіровоград: Інститут соціокультурного менеджменту, 2010. – 64 с. URL: <http://www.lacenter.org.ua/2010-08-10-09-54-42/2010-08-11-06-13-59/317--2010.html>
4. Домащук Х. Арт-галерея як предмет суспільно-гуманітарного знання. URL: https://nam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/32_new/12.pdf
5. Дослідження проблем узгодження законодавчої бази культури України із законодавством для сфери культури Європейського Союзу. Аналітичний огляд та рекомендації. Авт. колектив під керівництвом Гриценко О. URL: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2006_dosl_4.php
6. Звіт експертів Ради Європи «Огляд культурної політики України» (2017) URL: http://195.78.68.75/mcu/control/publish/article?art_id=245250759
7. Здіорук С.І., Литвиненко О.М., Розумна О.П. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті. Аналітична доповідь. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kul%5C_tura2012-6090f.pdf
8. Інфографічна презентація сучасного стану книжкового ринку та читацьких вподобань України / Ukrainian Reading and Publishing Data 2018. Одеса, ТОВ «ГУТЕНБЕРГ3» URL: <http://data.chytomo.com/>
9. Козлов Г. Замах на мистецтво: арт-детектив. К.: ArtHuss, 2018.
10. Кравченко О. В. Ключові проблеми сучасної культурної політики України: культурологічний контекст // Культура України. Випуск 49. 2015 С. 188-198
11. Кравченко О. В. Типологізація культурної політики: Теоретичні альтернативи // Культура України. Випуск 36. 2012. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura36/05.pdf
12. Кравченко О.В. історичні аспекти культурної політики України // Культура України. Випуск 34. 2011. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura34/04.pdf
13. Культура та креативність для порозуміння та розвитку. Стратегія Українського культурного фонду на 2019-2021 роки. URL: <https://uef.in.ua>
14. Маслікова І.І. Методологічна база досліджень культурних інститутів // Українські культурологічні студії № 1(6). К.: ВІЩ «Київський університет». 2020. С.8-12.
15. Маслікова І.І. Сфера культури в процесах націотворення та консолідації громадян: досвід культурної політики Франції та Німеччини // Українські культурологічні студії № 1 (8). К.: ВІЩ «Київський університет». 2021. С.50-54
16. Матвійчук О.С. Тенденції розвитку соціокультурної діяльності бібліотек. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uk_msshr/2010_16_2/matvij.pdf
17. Матт Г., Флатц Т., Льюдерер Ю. Культура і гроші. Музей і підприємницька діяльність. Практичний посібник. К.: Юніверс, 2009.
18. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т. В. Черненко К. : НІСД, 2016.

19. Рідел А. Книжкові злодії: Про нацистські розкрадання бібліотек Європи та спроби повернути літературну спадщину. Харків: Вид-во Ранок: Фабула, 2020.
20. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні (Кристина Фарінья, 2018). URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/creative-industries-study-for-ukraine>
21. Роль музеїв у культурному та соціально-економічному розвитку країни: зарубіжний досвід. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/rol-muzeiv-u-kulturnomu-ta-socialno-ekonomichnomu-rozvitku?fbclid=IwAR0fEszHzOh4qBDLSpsJee6-YpBPWmZZzucXqIzYeozXVCGCmYi146-fhgA>
22. Савчак І., Левкова О., Білецька Т. Концепція нової національної культурної політики України. URL: http://www.kultura.org.ua/wp-content/uploads/FINALConcept_Road-Map-UA_Culture-Coding-EaP.pdf
23. Miller S. Social institutions The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.). URL: <https://plato.stanford.edu/entries/social-institutions/>

Інтернет ресурси

1. Декларація Мехіко щодо політики у сфері культури Документ 995_730, поточна редакція — Прийняття від 06.08.1982. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_730#Text
2. Довгострокова стратегія розвитку української культури - стратегія реформ - КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗІЮРЯДЖЕННЯ від 1 лютого 2016 р. № 119-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248862610>
3. Закон України Про бібліотеки і бібліотечну справу. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>
4. Закон України Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей Документ 1068-XIV, чинний, поточна редакція — Редакція від 13.02.2020, підстава - 440-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>
5. Закон України Про культуру 14.12.2010 Документ 2778-VI, чинний, поточна редакція — Редакція від 16.07.2020, підстава - 692-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
6. Закон України Про музеї та музейну справу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Закон України Про професійних творчих працівників та творчі спілки. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/554/97-вр>
8. Закон України Про охорону культурної спадщини Документ 1805-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 24.07.2021, підстава - 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
9. Постанова КМУ Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання Документ 466-92-п, поточна редакція — Прийняття від 12.08.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-92-%D0%BF#Text>
10. Програма діяльності Кабінету Міністрів України (частина з розвитку культури — Міністерства культури та інформаційної політики). — Київ, червень 2020. — С. 89-93. URL: <https://mkip.gov.ua/files/pdf/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83.pdf>
11. Національна спілка письменників України. URL: <http://nspu.org.ua/frontpage/ukr>
12. Національна спілка кінематографістів України. URL: <http://www.ukrkino.com.ua/about.php>
13. Національна спілка композиторів України. URL: <http://www.composersukraine.org/>
14. Спілка майстрів народного мистецтва України. URL: <http://uazakon.com/document/tpart17/isx17631.htm>
15. Національна спілка фотохудожників України. URL: <http://www.photospilka.com/>
16. Національна спілка художників України. URL: <http://www.nshu.org.ua/>
17. Національна спілка архітекторів України. URL: <http://nsau.org/>
18. Міжнародна конфедерація спілок художників. URL: <http://www.confederation-art.ru/ru/index.php>